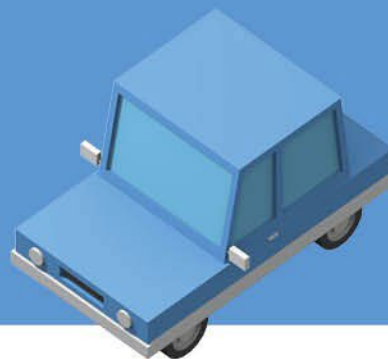

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Лифофаи таълимӣ дар бораи Бехатарии ҳаракат дар роҳ

Марҳамат! ба Лифофаи Таълимии (Аянси шарқӣ барои нақлиёти бехавф ва устувор) EASST. Ин лифофа, ҳамчун маводи ёрирасон, бо мақсади омӯзиш омода карда шуда, барои таълими бехатарии ҳаракат дар роҳ, дар доираи таҳсилоти расмӣ ва ғайрирасмӣ пешбинӣ шудааст.

Омӯзгорон ва волидон, чараёни таълимро дар шаклҳои оддӣ ва тариқи бозиҳо ташкил намуда, барои бехатарии кӯдакону наврасон дар роҳ ёрӣ мерасонанд.

Лифофаи мазкур дорои маводҳои зарурӣ мебошад, ки барои омӯзиши асосҳои бехатарии ҳаракат дар роҳ ба кӯдакону наврасон аз рӯи синну сол, ба Шумо ёрӣ мерасонад.

Ақидаҳои калидии дар асоси ҳамаи масъалаҳои дар лифофаи таълимӣ мавҷуд буда, инҳоянд:

- **Фаҳмиши ҳаракат дар роҳ ва хавфу хатаре, ки он ифода мекунад..**
- **Рафтори хуб дар роҳ**
- **Интихоби рафтори дуруст ва бехавф, ки ба шумо ва атрофиёнатон барои дар роҳ бехатар будан имконият медиҳад.**

Барои чӣ, бояд Бехатарии ҳаракатро дар роҳ омӯзем?

Ҷамарӯза дар роҳҳои автомобилгарди дунё, ба ҳисоби миёна, зиёда аз 500 нафар одамони то синну соли 18 сола ба ҳалокат мерасанд. Ҳодисаҳои роҳу нақлиёт, қариб ки дар ҳамаи манотиқи дунё, сабабгори асосии ҳалок ва маҷрӯҳшавии, хусусан ҷавонон ба ҳисоб меравад.

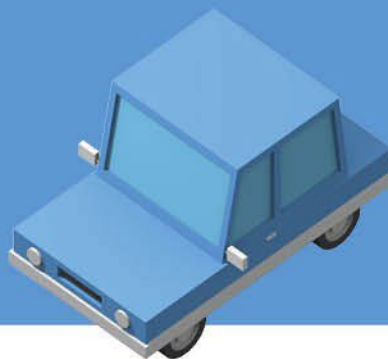
Кай вақте, ки суҳан дар бораи бехатарии кӯдакони хурдсол ва наврасон меравад, бехатарии ҳаракат дар роҳ моҳияти ҳаётан муҳимро дар бар мегирад. Омӯзиши малакаҳои асосии бехатарӣ барои онҳо ҳеҷ гоҳ барвақт нест.

Дар тамоми ҷаҳон, ҳамасола бар асари ҳодисаҳои роҳу нақлиёт 1,2 миллион нафар одамон ба ҳалокат расида, даҳҳо миллион нафари дигар захмӣ ва шумораи зиёдашон маъҷуби як умра мешаванд.

Кӯдакон, асосан осебпазиранд ва бештар гирифтори хавфу хатар мегарданд, барои он кӣ:

Л И Ф О Ф А И
Т А Ё Л И М Й
Д А Р
Б О Р А И
Б Е Х А Т А Р И И
Ҳ А Р А К А Т
Д А Р
Р О Ҳ

12-14

Лифофаи таълимӣ дар дораи Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

- Кӯдакони хурдсол ба ҳолатҳои дар роҳ бавучудоянда баҳо дода наметавонанд ғайр аз ин, ронандагон онҳоро дар роҳ хуб мушоҳида намеkunанд.
- Нисбат ба калонсолон, онҳо ҳолатҳои хавфнокро камтар дарк менамоянд ва ба онҳо барои қабул намудани қарори дуруст оид ба рафтори бехатар мукамалӣ намерасад.
- Онҳо аз ҷиҳати физиологӣ низ хурд мебошанд барои ҳамин ҳам дар ҳолати ба ҳодисаи нақлиётӣ дучор омадан бештар ҷароҳати ҷисмонӣ мебардоранд.

Омӯзгорон метавонанд онҳоро бо роҳи омӯзонидани шиорҳои ҳаётан мӯҳим ва тарбияи рафтори бехатар аз фалокатҳо эмин нигоҳдоранд. Дар кӯдакони хурдсол ташаккул додани фаҳмиши иқтидори хатари роҳ ва воситаҳои нақлиёт, ин чунин фаҳмонидани рафтори бехатар дар роҳ ин, ду нуқтаи назари асосии давраи ташаккулёбии онҳо мебошад.

Бехатарии ҳаракат дар роҳ- ин фанни беҳтарин барои ҷалб намудани бачаҳои хурдсол ва наврасон ба ҳисоб меравад. Ҳатто аз ҳама кӯдаки хурдсол низ ягон чизро дар ин бора аз худ менамояд, барои он ки ҳамчун мо калонсолон онҳо ҳам як вақт иштирокчии ҳаракат дар роҳ мешаванд, бехатарии ҳаракат дар роҳ ҳамаро фаро мегирад.

Пешгуфтор дар Лифофаи таълимӣ

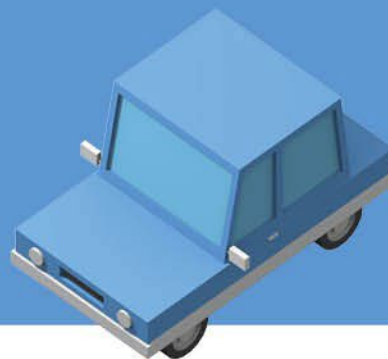
Лифофаи мазкур дарсҳои ҳавасмандгардонӣ ва фаъолро оид ба шиносоии қоидаи рафтори бехатар ва шиорҳои нисбати бехатарии ҳаракат дар роҳ сафарбар карда шударо дар бар мегирад.

Лифофа ба се қисм тақсим карда шудааст:

- То 6 сола
- аз 6 то 11 сола
- аз 12 то 14 сола

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Мавзӯҳо дар ҳар як қисм вобаста ба синну соли гурӯҳи мақсаднок дигар мешаванд, локин ҳамаи онҳо ба мақсади асосии мо вобастагӣ доранд.

Лифофаи таълимиро чӣ тавр истифода мебаранд.

Ҳар як қисми лифофа маводҳои ба синну соли кӯдак мувофиқро дар якҷоягӣ бо ҳулосаҳо ва пешниҳодот барои омӯзгорон ва роҳбарони гурӯҳ доро мебошад.

Ин мулоҳизаҳои асосӣ ва ҳуди маводҳо ҳамаи иттилои (маълумоти) зарӯриеро, ки барои шумо, баҳри гузаронидани машғулиятҳо оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ бо кӯдакону наврасон лозим аст, дар бар мегирад.

Манбаи асосии он, инҳо мебошанд: МАШҒУЛИЯТҲО-е, ки таҳти роҳбарии муаллимон мегузарад (дарсҳо ва машғулиятҳои ба нақша гирифта шуда), ин чунин МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА бояд зиёд ва ба бачаҳо тақсим карда шаванд.

Дарсҳои мазкур ва маводҳои тақсимкунандаи барномаи таълимиро оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ ташкил медиҳанд ва метавонанд дар барномаи дарсҳо ё чорабиниҳои, ки пас аз дарсҳои асосӣ мегузаронанд ҳамроҳ карда шаванд.

Мо пешниҳод менамоем, ки дарсҳои гуногунро бо истифода аз маводҳои тақсимкунанда ҳар ҳафта ва ин чунин такрор намудани шиорҳо оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, доимӣ гузаронанд.

Дар як вақт барои он ки ба саволҳои муҳтасар, оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ диққат дода шавад, маводҳои тақсимоӣ ва дарсҳоро метавонанд дар алоҳиддагӣ гузаронанд. Ҳар яки онҳо машқи мустақилона ба ҳисоб рафта, ба баланд бардоштани маълумотнокӣ оид ба масъалаҳои бехатарии ҳаракат равона карда шудааст.

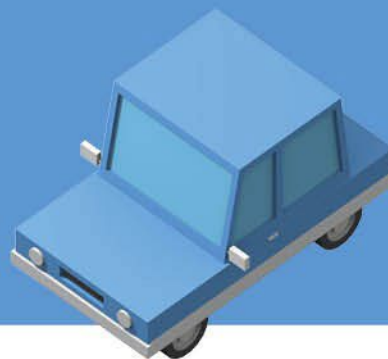
Ҳангоми истифодаи маводҳои мазкур дар хотир нигоҳ доред:

Шиорҳои калидӣ

Қайдҳои муаллим барои ҳар як қисм **шиорҳои калидии** мутобиқ ба синну соли гурӯҳро дар бар мегирад. Ҳар як машқи ин чунин дар худ шиорҳои калидӣ ва мақсадро бояд дар бар гирад. Ҳама вақт кӯшиш намоед ба ин шиорҳои калидӣ диққат кунед

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Омӯзиши фаъол

Бачаҳои синну соли хурд ва миёнаро хӯбтараш ҳамон вақт бояд омӯзонид, ки онҳо шавқманд ва фаъол бошанд. Кӯшиш намоед дарсҳои худро ҳар чӣ бештар тариқи интерактивӣ бо иштироки фаъолони бачаҳо гузаронед.

Таҷрибаҳо аз ҳаёти ҳақиқӣ

Ниҳоят зарур аст, ки ҳангоми омӯзиш оид ба роҳ, ҳаракат дар роҳ ва рафтори бехатар, кӯдакону наврасон барои омӯхтани таҷрибаи шахсӣ шароит пайдо намоянд. Ҳама вақт кӯшиш намоед дар дарсҳои худ оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, машғулиятҳои амалиро **берун аз синф ё бино гузаронед**.

Фаҳмиши истилоҳот

Барои он ки бачаҳо дар ҳақиқат шавқманд бошанд ва фаҳманд, ки бехатарии ҳаракат дар роҳ чист, онҳо бояд **захираи луғавии** худро дошта бошанд. Боварӣ ҳосил намоед, ки он истилоҳе, ки Шумо истифода мебаред бояд ба бачаҳо, ки меомӯзонед фаҳмо ва шинос бошад. Инро махсусан ҳангоми кор бо кӯдакони хурдсол истифода намуда, ҳангоми кор бо кӯдакони синну солашон гуногун, бояд аз хотир набаровард.

Фарқият

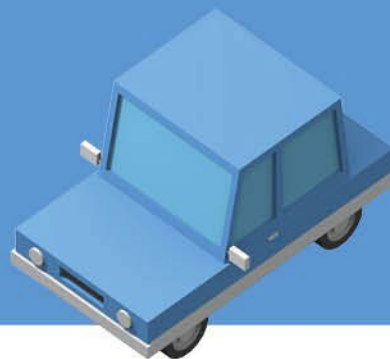
Ин лифофа барои омӯзиши шиорҳои ба ҳама мақбул оид ба бехатарии ҳаракат, рафтори бехатар ва барои таъмини ҳифзи кӯдакон дар роҳ, равона карда шудааст. Лекин дар кӯдакони гурӯҳи Шумо мумкин аст **таҷрибаи шахсӣ ва тасаввуроти гуногун** дар бораи роҳ ва ҳаракат дар роҳ, мавҷуд бошад ва шуморо мебояд, ки дарси худро бо он мутобиқ гардонед. Барои мисол, дар оилаи қисме аз кӯдакон автомобил нест, ё худ дар чойе ки онҳо зиндагӣ мекунанд пиёдараҳа вучуд надорад. Ғайр аз ин аз рӯи шароити гуногуни зиндагӣ, кӯдаконе, ки дар шаҳр зиндагӣ мекунанд ва онҳое, ки дар деҳот зиндагӣ мекунанд, бо проблемаҳои гуногун рӯ ба рӯ мешаванд ва инро бояд ҳангоми гузаронидани дарс бо онҳо ба инобат гирифт.

Зиррақӣ

Роҳбарони гурӯҳҳо бояд, саравал аниқ намоянд, ки дар гурӯҳ, оё ҳастанд кӯдаконе, ки шахси наздиқашон ё рафиқашон ба садамаи нақлиётӣ гирифтдор шудааст? Агар бошанд, дар чунин ҳолат бояд рафтори махсус, ва зиррақӣ нишон дод, ин чунин мумкин аст мувофиқи мақсад волидайнашонро ё худ шахсонро, ки нигоҳу бини кӯдакро ҳангоми набудани волидайнаш ба онҳо во гузоштаанд бояд кӯдакро ба дарс омода намоянд.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Чалб намудани Волидайн/ Шахсоне, ки нигоҳубини кӯдакони дигароноро ҳангоми набудани волидонашон ба ўҳда гирифтаанд.

Илова ба дарсҳои Шумо бо кӯдакон оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, лозим аст ки волидони онҳо низ чалб карда шаванд. Ба кӯдакон бештар рафтори волидонашон таъсир мерасонад. Ин лифофа номае низ дорад, ки Шумо метавонед онро ба волидони кӯдакон диҳед, ин шароит муҳайё менамояд, ки онҳо бояд чӣ омӯхтани фарзандонашонро донанд ва чӣ тавр бо кӯдаки худ бояд дар ин смат рафтор намоянд.

Аз 12 то 14 сола – Мулоҳизаҳои ҷорӣшуда

Ин қисми лифофа шиорҳои калидии зеринро меомӯзад:

Комилан бо диққат бош ва ҳама вақт ба хавфнокӣ аҳамият деҳ.

Дар роҳ таваккал нақун.

Бехатарии Ҳаракат дар роҳ барои ҳама.

Худро аз фишори ҳамсолонат канора гир.

Ҳама вақт тасмаи бехатариро гузарон.

Ин қисми лифофа бехатарии ҳаракатро дар роҳ ба наврасони аз 12 то 14 сола меомӯзад. Ин гурӯҳи синну солро ба машғулиятҳо чалб намудан осон нест, чунки онҳо аксарияти шиорҳои асосиро дар ин мавзӯ медонанд ва фикр мекунанд, ки бехатарии ҳаракат дар роҳ - ин масъала танҳо барои хурдсолон аст.

Ҳол он кӣ ин гурӯҳи синну сол, гурӯҳи барои омӯзиш муҳим ба ҳисоб мераванд.

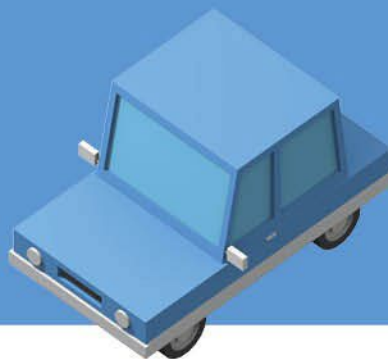
Наврасон нисбат ба кӯдакони хурдсол бештар мустақилиятро эҳсос менамоянд ва дар қатори гурӯҳҳои хавфноктарин оид ба фавт ва ҷароҳатбардорӣ дар роҳ қарор доранд.

Дар гурӯҳи синну соли аз 10 то 24 сола сабаби асосии ба ҳалокат расиданашон ин ҳодисаҳои роҳу нақлиёт мебошанд.

Ҳангоми гузариш аз бачагӣ ба наврасӣ ва ҷавонӣ хислату хусусияташон тағйир меёбад, ва ин чунин дараҷаи таъсири хавфнокӣ низ бо як чанд сабабҳо тағйир

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

меёбад. Наврасон нисбат ба хурдсолон, ба ҳиссиёти тез ва озмоиши қобилиятшон майл менамоянд, ва нисбатан ба калонсолон хавфу хатарро дар роҳ камтар ҳис мекунанд ё ба хавфи сар задани ҳодисаҳои роҳу нақлиёт баҳои дуруст дода наметавонанд.

Ғайр аз ин онҳо бештар ба қобилияти худашон аз будаи зиёдтар баҳо медиҳанд, ин чунин таваккал карда, зеро таъсири ҳамсолони худ нисбат ба хатар беъътиной зоҳир менамоянд. Ҳангоми бо чунин синну сол кор кардан, Шумо бояд возеху равшан фаҳмонед, ки бехатарии ҳаракат дар роҳ, ин дар навбати аввал, пешгирии фавти одамон ва ҷароҳатбардорӣ бар асари ҳодисаи роҳу нақлиёт дар роҳ мебошад, бино бар ин нисбати ин масъала муносибати ҷиддӣ бояд намуд.

Аз 12 то 14 сола – Мулоҳизаҳои ҷоришуда

Шумо бояд боварӣ ҳосил намоед, ки дарси Шумо дар раванди омӯзиш, дар сатҳи зарурӣ ба роҳ монда шудааст:

- Омӯзиш дар асоси донише, ки наврасон қаблан омӯхтаанд ба роҳ монда мешавад.
- Мӯҳокимарониҳо ва иштироки якҷоя ҳамасманд гардонида мешаванд.
- Омӯзиш ба ҳаёти наврасон муносибат дошта ба таҷрибаи шахсӣ дахлат менамоянд.
- Омӯзиш дар худ машғулияти амалӣ ва лоиҳаро аз ҳаёти реалӣ дар бар мегирад.
- Хавфнокиҳо ва рафтори хатарнок, ин чунин фишоровариро аз ҷониби ҳамсолон муҳокима намуда, рафтори дуруст ва бахавфро интихоб намудан.
- Бачаҳоро чунин омӯхтан лозим аст, ки ҷавобгари рафтор ва амали худро дар роҳ дарк намоянд.

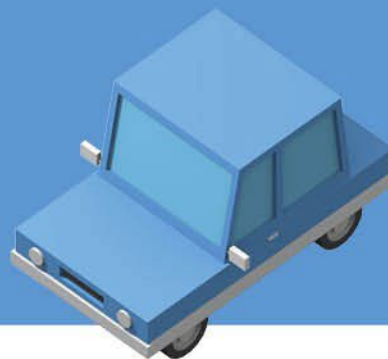
Оғози кор

Дарки хавфнокиҳо ва фаҳмиши рафтори хатарнок

Як чанд машғулияти аввал ва маводҳои тақсимкунанда дар ин лифофа, чунин тартиб дода шудаанд, ки наврасонро ҷавонро маҷбур созад ба хавфу хатарҳо дар роҳ бодикқат бошанд. Иҷроиши ин машқҳо аз наврасон талаб менамоянд, ки рафтори шахсии худ дар роҳ дида баромада оид ба хавфнокии имконпазир ва ё имконнопазир андеша намоянд.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

МАШҒУЛИЯТ: «Рафтори хавфнок – Мӯҳокима дар гурӯҳ» ин машғулият, ба наврасон иҷозат медиҳад, ки оид ба рафтори шахсии худ дар роҳ фикр кунанд ва нуқтаву назари онҳоро нисбат ба хавфнокӣ месанҷад.

МАШҒУЛИЯТ: «То чӣ андоза хавфнок?» Дар вақти дарс омӯзиши ин мавзӯӣ давом дода мешавад, ин чунин наврасон метавонанд оид ба дараҷаи хавфи рафтори хатарнок андеша ва муҳокимаронӣ намоянд.

МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА: «Ба нақша гирифтани саёҳат» ва «Ба бехатарии худ баҳо диҳед» ин супориши хаттӣ, барои он ки наврасон тавонанд таносуб ва муҳокимаи онро дар мавзӯи рафтори хавфнок бо таҷрибаи ҳамаҷуз ва дар амал татбиқ намудани он чиро, ки омӯхтаанд пешбинӣ намудааст..

Бехатарии ҳаракат дар роҳ, барои ҳама!

МАШҒУЛИЯТ: «Маърака оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ», ин дарс барои наврасон шароит муҳайё месозад, ки дониши худро дар доираи рафтори беҳавф, дар шафати роҳ ва шиорҳои асосии бехатарии ҳаракат дар роҳро, бо оҳанги пандомезона истифода баранд.

МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА: «Фикри худро баён созед» ин дарс иштроки фаъоли наврасонро дар муҳокимаи мавзӯи бехатарии ҳаракат дар роҳ зимнан дар назар дошта, имконият медиҳад фикр кунанд, ки то чӣ андоза ин мазӯӣ муҳим аст.

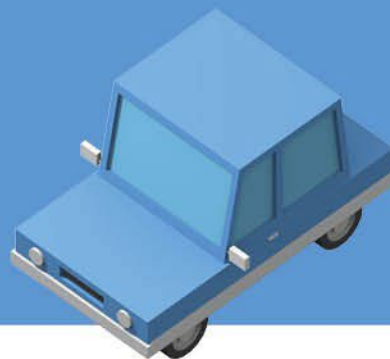
МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА: «Сабаб ва Оқибат» Ин супориш ба наврасон иҷозат медиҳад, ки оқибати ин ё он рафторашон ва натиҷаи амалашонро аз ҳар нуқтаи назар омӯзанд.

Аз фишороварии ҳамсолон канора ҷӯй

МАШҒУЛИЯТ: «Фишороварӣ аз тарафи ҳамсолон – Машғулияти саҳнавӣ гардонидашуда» Ин дарс иҷозат медиҳад бозиҳои саҳнавиро барои омӯхтани мафҳумҳо, ба монанди фишори ҳамсолон ва муқобилият намудан ба чунин фишор, истифода баред

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Лифофаи таълимӣ оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома)

Ҳамеша тасмаи бехатариро бандед

МАВОДҲОИ ТАҚСИМКУНАНДА: Тасмаи Бехатарӣ. Ин варақаи таблиғотӣ бисъёре аз ақидаҳои калидиро дар мавзӯи истифодабарии тасмаи бехатарӣ ва муқовиматро барои истифодаи он дар бар мегирад. Ин маълумот ҳамчун шарҳи хуб оид ба ин мавзӯи истифода бурда мешавад.

Рафтори ронандагон

Ду машғулияти навбатӣ бачаҳоро бо мавзӯҳои ба ронандагони ҷавон муносибат дошта ошно месозад. Зарур аст, ки баланд бардоштани воқифият оид ба ин масъалаҳо бояд то он вақте гузаронида шавад, ки ҷавонон рондани автомобилро аз худ мекунанд.

Аз 12 то 14 сола – Муҳокимаҳои ҷоришуда (Идома)

МАШҒУЛИЯТ: «Рафтори ронандагон» ин дарс ба наврасон шароит муҳайё месозад, ки таҳқиқот гузаронанд ва оид ба як қатор масъалаҳои вобаста ба бехатарии ҳаракат дар роҳ, ба монанди: идора намудани воситаи нақлиёт дар ҳолати мастӣ, бедикқатона идора намудани автомобил, истифодаи тасмаи бехатарӣ ва суръатафзояи презентацияҳои хурд тайёр кунанд.

МАШҒУЛИЯТ: «Ронандаи безарар. Мушоҳида» ин дарси амалӣ ба наврасон шароит медиҳад, ки бевсита, рафтори ронандаро мушоҳида кунанд ва ин масъаларо муҳокима намоянд.

Хулоса мебарорем

МАШҒУЛИЯТ: «Бо қасами ваъдагӣ, варақа фикр кунед» ин машғулияти хотимавӣ ба наврасон шароит медиҳад, ки ҳамаи он чиро, ки омӯхтанд, дар як ҷой ҷамъ оварда оид ба тарфдорӣ доимӣ ба бехатарии ҳаракат дар роҳ ваъда диҳанд.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Рафтори хавфнок – Муҳокимаҳо дар гурӯҳ

Қайдҳои омӯзгор: Ин дарс аз ҷониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ, барои ба наврасон тақсим намудан пешбинӣ нашудааст.

Вақти ҷудошуда: 30 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Дарки хавфу хатар дар мӯҳити роҳ, рафтори беҳавф дар шафати роҳ ва хатарҳои потенциалӣ дар роҳ, барои наврасон ва ронандагони ҷавон.

Мақсад: Наврасону ҷавонро омӯзонидан лозим аст, дарк намоянд, ки таҷрибаи нокифояи онҳо, ин чунин майли табиӣ аз будаи зиёд баҳо додани қобилияташон, беэътиной нисбати хавфнокӣ, онҳоро ба гурӯҳи махсуси синнусоли хавфнок, ки бар асари ҳодисаҳои роҳу нақлиёт осебпазиранд ҳамроҳ намудааст.

Ин машғулият зимнан иштироки фаъоли бачаҳоро дар муҳокимаи гурӯҳии масъалаҳои рафтори хавфнок дар роҳ, ва чӣ тавр бояд рафтор намуд, ки дар амон бошанд, таъмин менамояд.

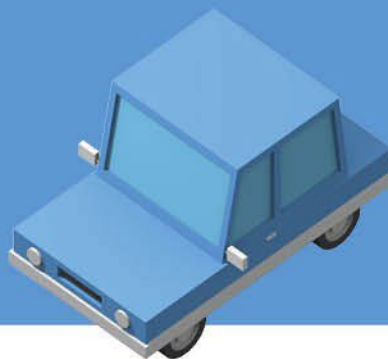
Ба бачаҳои гурӯҳ фаҳмонед, таҳқиқот нишон медиҳад, ки дар асоси камтаҷрибагӣ, онҳо дар роҳ самтгирӣ карда наметавонанд, ба ҳолати дар роҳ бавучудода оид ба сар задани хатар баҳои дуруст дода наметавонанд, дар ин синну сол онҳо ба хавфу хатари дар роҳ бавучудода беэътиной мекунад ва «нотарси»-ву қобилияти худро аз будаи зиёд, намоишкорона бо кӯшиши озмоиш ва таҷриба нишон медиҳанд.

Ҷавонон ҳамчун гурӯҳи синну соли махсус, дар роҳ бештар гирифтори хатар мегарданд- зиёда аз 30% фавтидагон ва маҷрӯҳонро дар ҳодисаҳои роҳу нақлиёт ҷавонони синнашон ба 25 солагӣ нарасида ташкил медиҳанд. Дар гурӯҳи синну соли аз 10 то 24 бошад, травматизми роҳу нақлиёт сабаби асосии фавти онҳо ба ҳисоб меравад.

Аз наврасони дар гурӯҳатон буда хоҳиш намоед, ки аз рӯйхати дар зер овардашуда оид ба хусусият ва хислати худашон ё ба хислати рафиқашон монанд чизеро пайдо кардаанд. Чӣ гуна рафтор барои онҳо хатарнок аст ва чиро дар рафтори худ иваз карда наметавонанд, ки дар роҳ беҳатар бошанд?

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Рафтори хавфнок – Муҳокимаҳо дар гурӯҳ (Идома)

- Рафтори хатарнок дар роҳ – ва фикр кардан оид ба бехатарии ҳаракат ин танҳо барои кӯдакон.
- Худписанд ва худбовар будан, аз он ки, он чӣ бо дигарон рӯҳ медиҳад бо ту рӯҳ намедиҳад, бинобар ин нисбати хавфнокӣ безътиной менамоӣ.
- Ҳангоми гузаштан аз роҳ телефони мобилиро истифода мебарӣ ё худ гӯшӣ (наушникҳо)-ро дар гӯшат мегузорӣ.
- Дар шафати роҳ бо рафиқонат сарсону саргардон, бе мақсад гаштан.
- Ҳангоми дар дохили автомобил будан истифода накардани тасмаи бехатарӣ.
- Дар вақти торикии рӯз бе либоси равшан ба сайру гашт баромадан- ин ҳолат аз тарфи ронанда дидани туро мушкилӣ менамояд.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

Машғулият: То чи андоза хавфнок?

Кайдҳои Омӯзгор: Ин машғулият аз ҷониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбари гурӯҳ буда, барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарӯрӣ: 30 дақиқа.

Шиорҳои калидӣ: Дар роҳ бодикқат бош ва бехатар рафтор кун. Бехуда таваккал накун.

Мақсад: Омӯзонидани наврасон оид ба дарки дараҷаи хавфнокӣ, вобаста ба ҳаёти ҳамамуъза ва муайян карда тавонистани хавфнокии маъқул ё номаъқул.

Тасдиқоти дар саҳифаи навбатӣ овардашударо чоп намоед ва як чанд адад қайчед(бурред).

Наврасонро ба гурӯҳҳои хурд ҷудо кунед ва ба ҳар як гурӯҳ бастаи тасдиқотро тақсим кунед. Ба ҳар як гурӯҳ супориш диҳед, ки сценарияи дар тасдиқоти гирифташон овардашударо муҳокима намоянд ва ба дараҷаи хавфнокии ҳар яки он баҳо диҳанд. Пас аз ине, ки муҳокима ба итмом мерасад тасдиқотро ба се қисм тақсим намоянд:

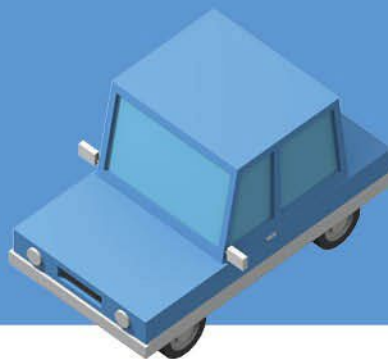
- Хавфнокии на чандон калон – Ман инро иҷро мекардам.
- Хафнокии имконпазир – На чандон ақидаи хуб.
- Ниҳоят хавфнок – Ҳеҷ гоҳ инро иҷро накун.

Пас аз ине, ки ҳамаи гурӯҳҳо аз иҷрои супориш оид ба тақсим намудани тасдиқот ба се қисм баромаданд, ҳамаи гурӯҳҳоро барои муҳокимаи умумӣ якҷоя намоед.

Аз бачаҳо пурсед, ки кадом тасдиқотро дар кадом қисм монданд ва барои чӣ? Аз онҳо хоҳиш намоед, ки ҷавобҳоро муқоиса намоянд ва бинед, ки ҳамаи онҳо розианд. Агар мушоҳида намудед, ки ягон кас норозӣ аст –хоҳиш намоед, ки сабабашро фаҳмонад.

Л И Ф О Ф А И
Т А Ъ Л И М Й
Д А Р
Б О Р А И
Б Е Х А Т А Р И И
Ҳ А Р А К А Т
Д А Р
Р О Ҳ

12-14

То чи андоза хавфнок? (Идома)

Дар вақти сайру гашт бо пиёдароҳа телефони мобилии худро санчидан

Ба мактаб дер мондан

Дар вақти торикии шаб бе либоси равшан ба сайру гашт баромадан.

Бо дӯстон беҳуда дар истоғоҳи автобус ё (дар канори роҳ) истодан

Дар боғ футболбозӣ кардан

Ҳангоми аз роҳ гузаштан гӯш кардани мусиқӣ бо гӯшӣ (наушник)

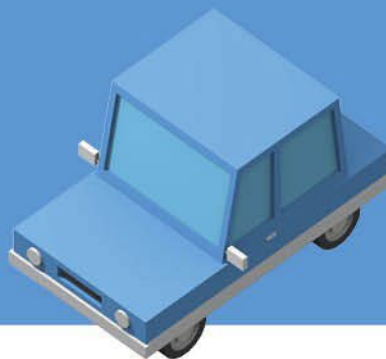
Барои суръати муайяншудаи ҳаракатро баланд кардан, ба шӯр овардани ронанда

Ҳангоми ба хона бурдан, дар курсии қафои автомобил бозӣ кардан

Тасмаи бехатариро нагузаронидан

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Банақшагирии саёҳат¹

Дар давоми сол Шумо 400 маротиба дар байни хонаатон ва мактаб ҳаракат менамояд. Ин вазифа ба Шумо кӯмак мерасонад, ки ба ин ҳаракатҳо бо назари нав нигаред ва роҳҳои нави нисбатан бехатарро интихоб намоед.

Дар харитаи мавқеъ хатти ҳаракататонро ёбед ё то мактаб қайд кунед

Аз давраҳои дар зер овардашуда, саёҳататонро таҳлил намоед ва нақшаи тақсимодро дар шакли ҷадвал, ки ба шумо барои дида баромадани хавфнокии имконпазир, пешниҳод шудааст, ки шумо метавонед дар вақти саёҳататон рӯ ба рӯ шавед, ин чунин роҳҳои паст кардани дараҷаи хавфнокиро дида бароед.

- Рӯйхати хавфнокиҳои калонро дар ҳар як давр тартиб диҳед. (Он чизе, ки метавонад зарар расонад).
- Дараҷаи хавфнокиро барои ҳар як хатар баҳо диҳед- Баланд, миёна ё паст? (То чӣ андоза эҳтимолияташ зиёд аст ва он ба вучуд меояд?)
- Фикр кунед, ки чи тавр Шумо метавонед аз хавфнокӣ гурезед, ё хавфнокиро кам карда бехатариатонро нигоҳ доред.

Дар зер нақшаи намунавӣ оварда шудааст. Ин нақшаи намунавиро бодикқат омӯzed ва баъд чунин нақшаи холиро барои саҳататон пур кунед.

¹ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётҳои Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

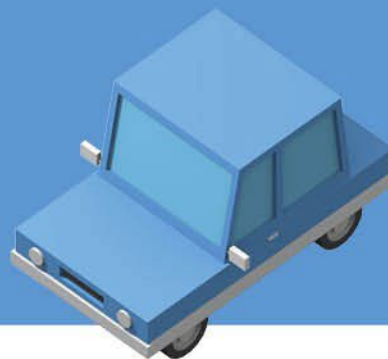

12-14

Давраҳои сафари ман	Хатарҳо	Хавфнокӣ	Чӣ тавр сафари манро бе хатар қардан мумкин аст
Бо тангкӯчае, ки роҳи пиёдагард надорад, то роҳи асосӣ рафтан	Хатари мондани зери чархи автомобиле, ки бо он тангкӯча ҳаракат мекунад	Миёна/ баланд	Бо лаби/канори тангкӯча ба муқобили ҳаракати воситаи нақлиёт ҳаракат қардан. Бо либоси рангаш равшан.
Дар шафати роҳи асосӣ ба самти истгоҳи автобус, бо пиёдароҳа ҳаракат қардан.	Хатари мондани зери чархи автомобиле, ки аз роҳи ҳамшафат мебарояд	Миёна/ паст	Бодикқат бошед. Ба рафиқонатон ё телефон диққат надихед. Аз истифодаи гӯшӣ (наушник) худдорӣ кунед.
Бо автобус сафар кунед	Дар ҳолати яку-якбора истодани автобус, хатари дар дохили он афтодан вучуд дорад.	Паст	Ба курсӣ нишинед, агар рост истода бошед аз дастқаппакҳо истифода баред
Аз автобус баромада аз роҳи назди мактаб гузаред.	Хатари зери чархи автомобил мондан вучуд дорад.	Миёна	Аз автобус баромада интизор шавед, то он аз истгоҳ равад. Барои аз роҳ гузаштан аз гузаргоҳи наздиктарин ё мавқеи аз ҳарду тараф хуб дидашавнда гузаред, Пеш аз гузаштан бозистед, гӯш диҳед ва ба тарафҳо назар кунед.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Банақшагирии саёҳат²

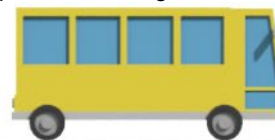
Барои он ки сафаратонро то мактаб таҳлил намоед аз нақшаи зерин истифода баред.

Давраҳои сафари ман	Хатарҳо	Хавфнокӣ	Чӣ тавр сафари манро бе хатар кардан мумкин аст

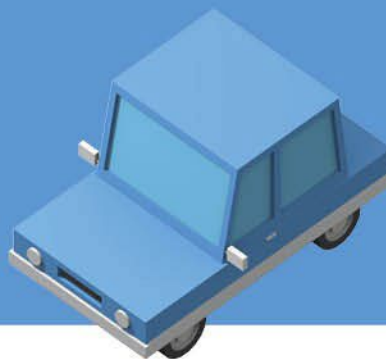
Иловатан фикр кунед, ки чи чораҳоро меандешед, агар дар роҳи сафаратон ҳолатҳои ғайричашмдошт ба вуҷуд оянд?

- Агар шумо дер мондед ва саҳт шитоб доред?
- Агар шумо автобусро дарёб накардед ё худ касе нест, ки шуморо то хона барад?
- Чӣ ҳолат рӯх медиҳад агар рафиқонатон дар роҳ оворагардӣ кунанд?

² Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётии Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Ба бехатарии худ баҳо диҳед

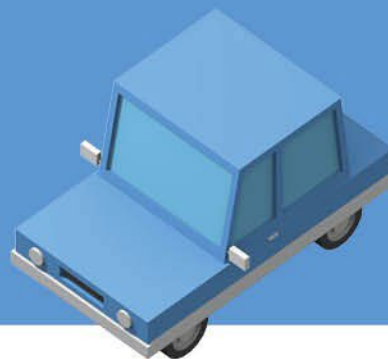
Ин машғулият барои баҳо додан ба бехатарӣ ва рафтори Шумо дар роҳ ёрӣ мерасонад.

Ба нақшаи зерин диққат диҳед ва фикр кунед, ки ин ё он амали дар нақша овардашударо шумо чи тавр иҷро мекунед:

	Гоҳ-гоҳ	Мунтазам	Доимо
Шумо барои саёҳататон вақти кофӣ доред?			
Шумо шабонгоҳ, ҳангоми сайру гашт либосе ба бар мекунед, ки ронанда шуморо ба осонӣ дида тавонад?			
Шумо ҳангоми аз роҳ гузаштан гӯшӣ ё худ наушникро истифода мебаред?			
Шумо ҳангоми дар канори роҳ будан аз телефони мобилӣ истифода мебаред?			
Шумо роҳро дар байни воситаҳои нақлиёте, ки таваққуф кардаанд мегузаред?			
Шумо но вобаста аз шиддатнокии ҳаракати воситаҳои нақлиёт роҳро мегузаред?			
Шумо аз қисми мошингарди роҳ давида мегузаред ?			
Шумо ҳангоми бо автомобил ҳаракат кардан тасмаи бехатариро мегузаронед?			

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

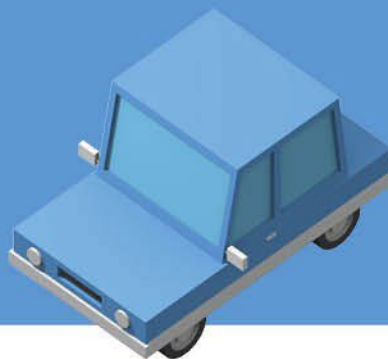
12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Ба бехатарии худ баҳо диҳед (Идома.)

Пас аз оне, ки Шумо нақшаро пур мекунед, ҷавоби худро бо ҷавоби дигар бачаҳои дар гуруҳ буда муқоиса намуда, фикр кунед, ки шумо то кадом андоза бехатарии худро дар роҳ муҳофизат карда метавонед.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Маърака оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз чониби омӯзгор гузаронида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ ва барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарурӣ: Ҳадди ақал 1 – 2 соат ё зиёдтар барои дигар лоиҳаҳои мағрур.

Шиорҳои калидӣ: Бозист, Нигоҳ кун ва Гӯш кун, Кӯдакони хурдсол бояд аз дасти калонсолон гиранд, Дурахшон бош, Ҳамеша тасмаи бехатариро гузарон.

Мақсад: Наврасонро маҷбур намо, оид ба шиорҳои калидӣ нисбати бехатарии ҳаракат дар роҳ фикр кунанд ва барои аз худ кардани онҳо ҳангоми иштироқашон дар лоиҳаи мавҷуда кумак намо.

Ба наврасон супориш диҳед маъракаро оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ барои кӯдакони хурдсол кор карда бароянд. Бо онҳо маъракаи мазкурро муҳокима намоед, онҳо ин маъракаро чи тавр мевоҳанд пешниҳод кунанд.

Аз он оғоз кунед, ки диққати наврасонро ба муҳокимаи шиорҳои, ки маърака ташкил карда мешавад равона созед. Шояд онҳо яке аз ин шиорҳоро интихоб намоянд:

- Бозист, Нигоҳ кун ва Гӯш кун
- Аз дасти калонсолон гир
- Дурахшон бош
- Ҳамеша тасмаи бехатариро банд

Пас аз он, ки наврасон шиорро интихоб намуданд, онҳо бояд мустақилона ё дар гурӯҳҳои хурд маводҳоро оид ба гузаронидани маъракаи худ оғоз кунанд. Онҳо усулҳои гуногунро метавонанд истифода баранд, Они могут использовать различные способы, аз он ҷумла:

- Овезаҳо
- Бозиҳо ё таърих
- Варақаҳо
- Видеонаворҳо ё сомонаҳои иҷтимоии васоити ахбори омма (вобаста аз дастрасии онҳо).

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Маърака оид ба Бехатарии ҳаракат дар роҳ (Идома.)

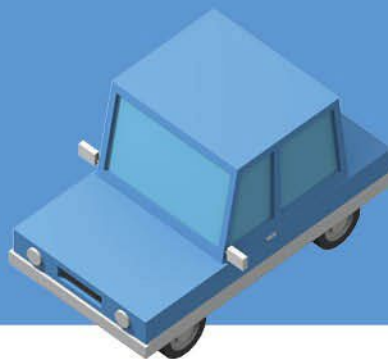
Боварӣ ҳосил намоед, ки ба маъракаи пешбинишуда бачаҳо чӣ тавр одамонро ҷалб менамоянд (маърака барои кӣ гузаронида мешавад) ва шиори калидиеро барои лоиҳа ҷудо мекунанд, ки он як чанд маротиба дар рафти маърака садо медиҳад.

Ба онҳо барои коркарди маводҳояшон вақти кофӣ диҳед ва ба ихтиёрашон чи қадаре, ки шароит доред сарчашма муҳайё созед.

Агар чунин шароит бошад ба лоиҳаи мазкур барои кӯдакони синну-соли томақтабӣ ва ё гурӯҳи кӯдакони хурдсол, ки метавонанд аз лоиҳаи эҷодкарада пас аз хотима ёфтаниш истифода баранд, таъя намоед.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Фикри худатонро баён намоед³

Дар поён иқтибос аз суҳанҳои наврасон, оид ба муносибати онҳо нисбати бехатарии ҳаракат дар роҳ оварда шудааст.

Ба гурӯҳҳои хурд ҷудо шуда фикри онҳоро муҳокима намоед. Онҳо ҳақанд? Шумо розӣ ҳастед ё не? Барои чӣ?

Калонсолон доимо мегӯянд, ки роҳ хавфнок аст ва чи тавр ман бояд аз ҷойи бехатарии он гузарам. Аммо онҳо худашон дар кучоҳе, ки хоҳанд роҳро мегузаранд. Инак онҳо аз бехатарии ҳаракат дар ташвиш набошанд, пас барои чӣ ман бояд дар ташвиш бошам?

Дӯстони ман худнамои карда дар пеши автомобил медавиданд. Дар чашми ман кори аҳмақона намуд, аммо ман намехостам, ки онҳо маро тарсонҷак гӯянд. Бино бар ин ман бо онҳо ҳамроҳ шудам. Ҳамагӣ як боракак.

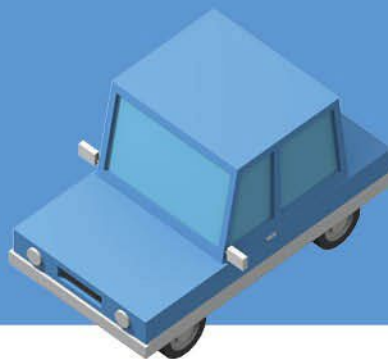
Мо оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ бисёр чизҳоро аз синфҳои ибтидоӣ омӯхтем. Ҳоло ин он қадар зарурт нест, барои он ки ман кӯдаки майда нестам. Инро мо аллакай гузаштем. Рафиқони ман зарар надидаанд. Ман фикр намекунам, ки бояд дар ин бора дар ташвиш бошам. .

Дар ҷойе, ки мо зиндагӣ мекунем дар бехатарӣ будан имконнопазир аст.

³ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиёти Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Фикри худатонро баён намоед (Идома.)

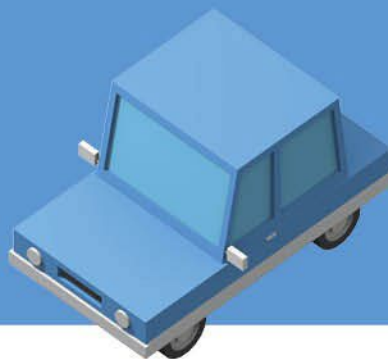
Ман дар бораи Қоидаҳо медонам лекин дар ҳаёт на ҳама вақт дар хотир мемонанд. Вақто, ки ман ба мактаб дер мекардам фикрам танҳо ба он буд, ки дар вақташ биёям. Як рӯз роҳро давида гузашта қариб буд ба велосипед бар хурам. Ман фикр мекунам, ки толеъам баландӣ кард.

Бехатарии ҳаракат дар роҳ? Не, ман дар ин бора фикр ҳам намекунам. Дар ин бора ҳамарӯза дар ахбори телевизион ё радио гап намезананд, танҳо дар бораи қиноятҳои вазнин суҳан меравад. Ман аз ин метарсам.

Ман одати бастани тасмаи бехатариро дар курсии қафо надоштам. Ин тасмаҳо чи хеле, ки бироҳатанд, дар ҳар ҳолат ман калон шудаам ва метавонам онҳоро нагузаронам. Баъдан ман дар реклама дидам, ки ба шахсоне, ки дар автомобил тасмаи бехатариро набастанд, ҷӣ руҳ медиҳад, ин ҳолат маро маҷбур кард, ки дар ин бора фикр кунам. Акнун ман ҳама вақт тасмаро мегузаронам. Ту фикр мекуни, ки ман боэҳтиётам?

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАВОДИ ТАҚСИМОТӢ: Сабаб ва оқибат⁴

Матни дар поён овардашуда дар бораи ҳодисаи роҳу нақлиёт бо иштироки бачаи 13 сола бо номи Валӣ нақл мекунад. Дар бораи ин ҳодиса бо Валӣ, хонед ва баъд аз рӯи нуқтаи назари иштирокчиёни гуногун, ки ба он ҷалб карда шудаанд, муҳокима намоед.

Ҳодиса бо ВАЛӢ. Ин ҳодиса саҳарии рӯзи душанбе буд ва писарбачаи 13-сола Валӣ ба мактаб шитоб мекард. Вай дер мемонд ва инчунин аз рафиқаш Алӣ паём (хабар) гирифт, дар он ӯфта мешуд, ки вай аллакай дар мактаб аст. Алӣ мехост, ки Валӣ тезтар ба мактаб ҳозир шавад, то ки онҳо то оғози дарсҳо каме туббозӣ кунанд.

Валӣ автобуси худро дар он тарафи роҳ дид. Вай аз роҳ давида гузашт то автобусро дарёбад. Ӯро автомобиле, ки ронандааш зани ҷавон ва дар курсии қафо кӯдаки хурдсолар буд, пахш кард.

Валӣ автомобилро надид, ронанда бошад автомобилро яку якбора боздошта натавонист.

Валиро бо ҷароҳати сар ва пой ба беморхона бурданд, ки сиҳатёбиаш як чанд моҳ давом кард.

Пас аз ҳодиса Валӣ муддати дароз ҳеҷ кор карда натавонист. Вақто, ки вай рӯ ба беҳбудӣ овард, ҳамаи вақти холиашро барои ба ҳамсинфонаш баробар шудан, ба тайёр намудани вазифаҳои хонагиаш сарф намуд. Вай дар саёҳати мактабии ҳамсинфон иштирок карда натавонист.

Дар зер, шарҳи иштирокчиёни садмаро хонед. Тасаввур кунед, ки ҳар як персонаж чиро тавонист ҳис кунад, оқибаташ барои ҳар яки онҳо ва чи тавр ин ҳодиса ба ҳаёти онҳо таъсир расонд.

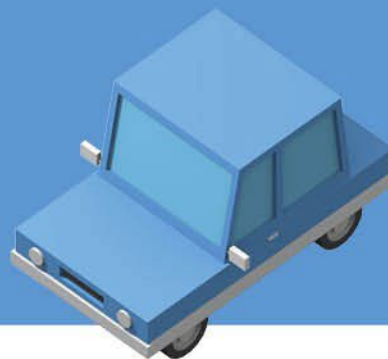
Валӣ

“Ман аллакай дер монда будам. Баъдан Алӣ ба ман паём фиристонд, ки ӯ дар мактаб аст ва мехоҳад каме туббозӣ кунанд. Ман дидам, ки автобус дар роҳи дигарӣ ба истгоҳ наздик шуда истодааст, барои ҳамин давидам то онро дарёбам. Он чиро, ки ман дар ёд дорам ин, дар роҳ ба беморхона буд. Ман аз қатор тӯли як чанд моҳ баромадам.”

⁴ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиёти Британияи Кабир, дар Маъраки ‘Фикр кун!’ нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАВОДИ ТАҚСИМОТӢ: Сабаб ва оқибат (Идома.)

Ин ҳодиса чӣ тавр ба Валӣ таъсир расонид ? Фикр кунед:

- Ҷароҳатҳои ҷисмонии Валӣ
- То сиҳатэбиаш Валӣ бо дӯстонаш ҳеҷ кор карда натавонист.
- Ҳамаи он муддате, ки вай дар мактаб набуд, аз дарсҳо қафо монд
- Худписандии Валӣ дар роҳ.
- Ин ҳодиса ба рафтори Валӣ дар оянда чи гуна таъсир мерасонад.
- Муносибати Валӣ бо дӯстонаш.

Алӣ, «Ман аллақай дар мактаб будам ва дилгир шудам. Валӣ ваъда карда буд, ки барвақттар меояд ва каме пеш аз дарс туббозӣ мекунем. Валӣ дер монд. Ман ба вай поёмак навиштам то ки шитоб кунад. Ман хурсанд аз онам, ки ӯ дар ин садама ба ҳалокат нарасид.»

Ин ҳодиса чӣ тавр ба Алӣ таъсир расонид ? Фикр кунед:

- Оё ӯ дар ҳодисаи руҳдода худаширо гунаҳгор меҳисобад, чун ки вай аз Валӣ хоҳиш кард, ки шитоб кунад.
- Ин ҳолат ба дӯстии Валӣ бо Алӣ чӣ гуна таъсир мерасонад?
- Дӯстони Валӣ дар бораи Алӣ чӣ фикр мекунанд.
- Оё рафтори Алӣ дар оянда тағйир меёбад?

Модари Валӣ

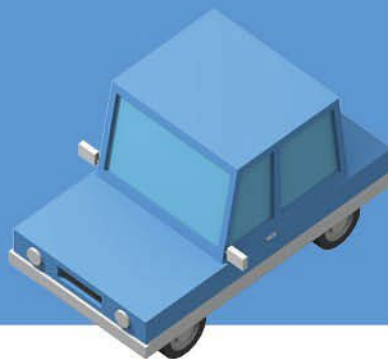
« Валиро ҳангоми ба мактаб шитоб доштан мошин зад. Ман, ҳама вақт, ӯро огоҳ мекардам, ки дар роҳ боэҳтиёт бошад. Толаш баландӣ кард, ки суръати автомобил пасттар будаст. Зонӯ ва сари ӯ ҷарҳат бардошта буданд, бинобар ин духтурон дӯхтанд. Вай дар назари ман, ки «абадан» ба мактаб нарафтааст»

Ин ҳодиса чӣ тавр ба модари Валӣ таъсир расонид? Фикр кунед:

- Вай ӯро барои ин ҳодиса айбдор меҳисобад.
- Вай дар оянда ба Валӣ чи гуна рафтор карданро иҷозат медиҳад.
- Чӣ тавр вай ба Валӣ, ҳангоми сайру- гашти мустақилона муносибат менамояд.
- Ҳангоме, ки ба ӯ занг зада гуфтанд, ки Валӣ ба ҳодисаи нақлиётӣ гирифта шуд ва Валиро дар беморхона дид, ӯ худаширо чи гуна ҳис кард.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАВОДИ ТАҚСИМОТЇ: Сабаб ва оқибат (Идома)

Ронандаи автомобил

« Ин хело даҳшатнок буд. Писарбача ба зари чархҳо давид. Ман автомобилро боз дошта натавонистам. Ман ўро зада аз пой афтонидам. Ман хостам кўдаки худро дар курсии қафо ором кунам ва мумкин, ки диққати ман низ парешон буд, локин ман фикр намекунам,ки ин ҳолат сабгори садама шуда бошад. Гар чанде шумо 100 фисад ба ин бовар карда наметавонед. Дар сари ман ин ҳодиса давр мезад. Хайрият, ки оҳиста мерондам. Ман метавонистам ин писарбачаро ба ҳалокат расонам агар суръати мошинам тез мешуд.»

Ин ҳодиса ба ронандаи автомобил чӣ гуна таъсир расонид? Фикр кунед:

- Оё ў худро гунаҳкор меҳисобад, ки дар ин ҳодисаи бо Валӣ рўҳдода қисман гуноҳи ў низ хаст.
- Боварии вай аз рондани автомобил аст.
- Вақт ва маблғи барои таъмири автомобил талабкардашуда.
- Дўстони ў ва оилааш дар бораи ў чи фикр мекунад.

Корманди милитсия(БДА)

« Ман чунин ҳодисаҳоро бо наврасону ҷавонон дар роҳ бисъёр мебинам. Ба ҳайси пиёдагард, велосипедрон, ронанда. Бачаро толеъаш баландӣ кардаст. Агар автобобил бо суръати баланд ҳаракат мекард эҳтимолияти ба ҳалокат расиданаш зиёдтар буд.»

Ин ҳодиса чӣ тавр ба корманди милитсия (БДА) таъсир расонид? Фикр кунед:

- Вай дар бораи наврасон ва ҷавонон ҳамчун иштирокчиёни ҳаракат чӣ фикр дорад.
- Вақти ба ҷойи ҳодиса омадан чиро ҳис мекунад.
- Вай чиро ҳис мекунад кай вақте, ки ба модари ҷабрдида Валӣ дар бораи ҳодиса нақл мекунад.
- Ҳодисаи мазкур ба рафтори ў нисбати фарзандонаш чи гуна таъсир мерасонад.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон – дарсҳои театрикунонидашуда. Саҳнача⁵

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз ҷониби омӯзгор гузарнида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ ва барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст.

.Вақти зарурӣ : Тахминан то 1 соат – вобаста ба шумораи гурӯҳҳо .

Шиори калидӣ: ба фишороварии ҳамсинфонат дода нашав, ба монанди, фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон, ин чунин ба бачаҳо омӯзонидани дониши зарурӣ оид ба муқобилият кардан ба фишороварӣ.

Ин супориш иборат аст, аз он ки наврасону ҷавонон саҳначаҳои мухтасари муддаташ аз 3 то 5 дақиқаро тайёр намоянд.

Агар гурӯҳи Шумо калон аст Шумо метавонед онҳоро ба гурӯҳҳои хурди панҷ-шаш нафара ҷудо намоед.

Ба наврасон дастур диҳед, ки оид ба мавзӯи бехатарии ҳаракат дар роҳ , вобаста ба фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон саҳначаҳо тайёр намоянд. Дар саҳначаҳо бояд мисолҳо оид ба намунаи дарсҳои наврасон, ки шохиди рафтори хавфнок ва наврасоне, ки зери фишороварии ҳамсолон қарор доранд ба ин дарсҳо ҳамроҳ шаванд ва иштирок намоянд.

Боварӣ ҳосил намоед, ки наврасон чунин мафҳумро ба монанди фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон медонанд. Шумо мехоҳед мисолҳои фишоровариро пеш аз он ки ба саҳна гузоранд муҳокима намоед.

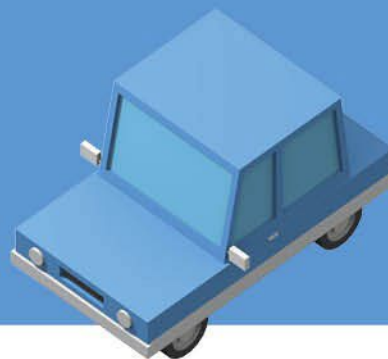
Ҳар як саҳнача бояд дар бар гирад:

- Шиор дар бораи бехатарии ҳаракат дар роҳ.
- Тактика ва хатти рафтор, ки метавонанд ба чунин фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон муқобилият намояд ва аз машғулияте, ки дар худ рафтори хавфнокро дар бар мегирад канора ҷӯяд
- Оқибатҳои фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон.

⁵ Ин маводро сараввал Департаменти Нақлиётҳои Британияи Кабир, дар Маъраки 'Фикр кун!' нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. <http://think.direct.gov.uk>

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолон – дарсҳои театрикунонидашуда. Саҳнача (Идома)

Ба наврасон 15-20 дақиқа барои он ки саҳначаро фикр кунанд, вақт диҳед ва монед машқ кунанд. Омӯзгор дар ин вақт бояд дар синф бошад ва ба ҳар як гурӯҳ диққат диҳад, ки онҳо дуруст кор кард истодаанд ё не ва аз ӯҳдаи супориш мебароянд.

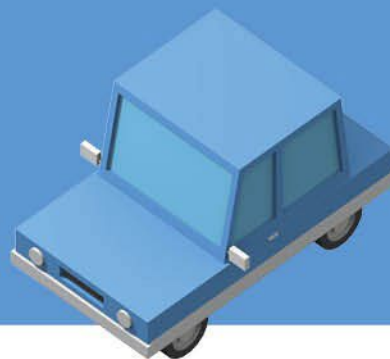
Пас аз он, ки наврасон машқро тамоm карданд – онҳо бояд барои якдигар саҳначаҳоро бозӣ кунанд.

Пас аз тмошои ҳар як саҳнача шумо метавонед лаҳзаҳои зеринро муҳокима намоед:

- Маҳз, чи гуна рафтори хавфнок буд, ки сабабгори ҳолати ногувор гардид?
- Қадом шакли фишор аз тарафи ҳамсолон ошкоро намудор буд?
- Ин ба муносибати дустона/наздики онҳо таъсир расонид?
- Ба ягон нафар ё чизе зарар расид? Чи тавр «ҷароҳат»-ҳои бардошта ба ҳар як персонҳои саҳнача тавонистанд таъсир расонанд?
- Персонажҳо метавонистанд дигархелтар рафтор кунанд? Онҳо метавонистанд тактикаи рафтори худро тағйир диҳанд, то ки натиҷа ғамангез набуда, баракс хуб мебуд?

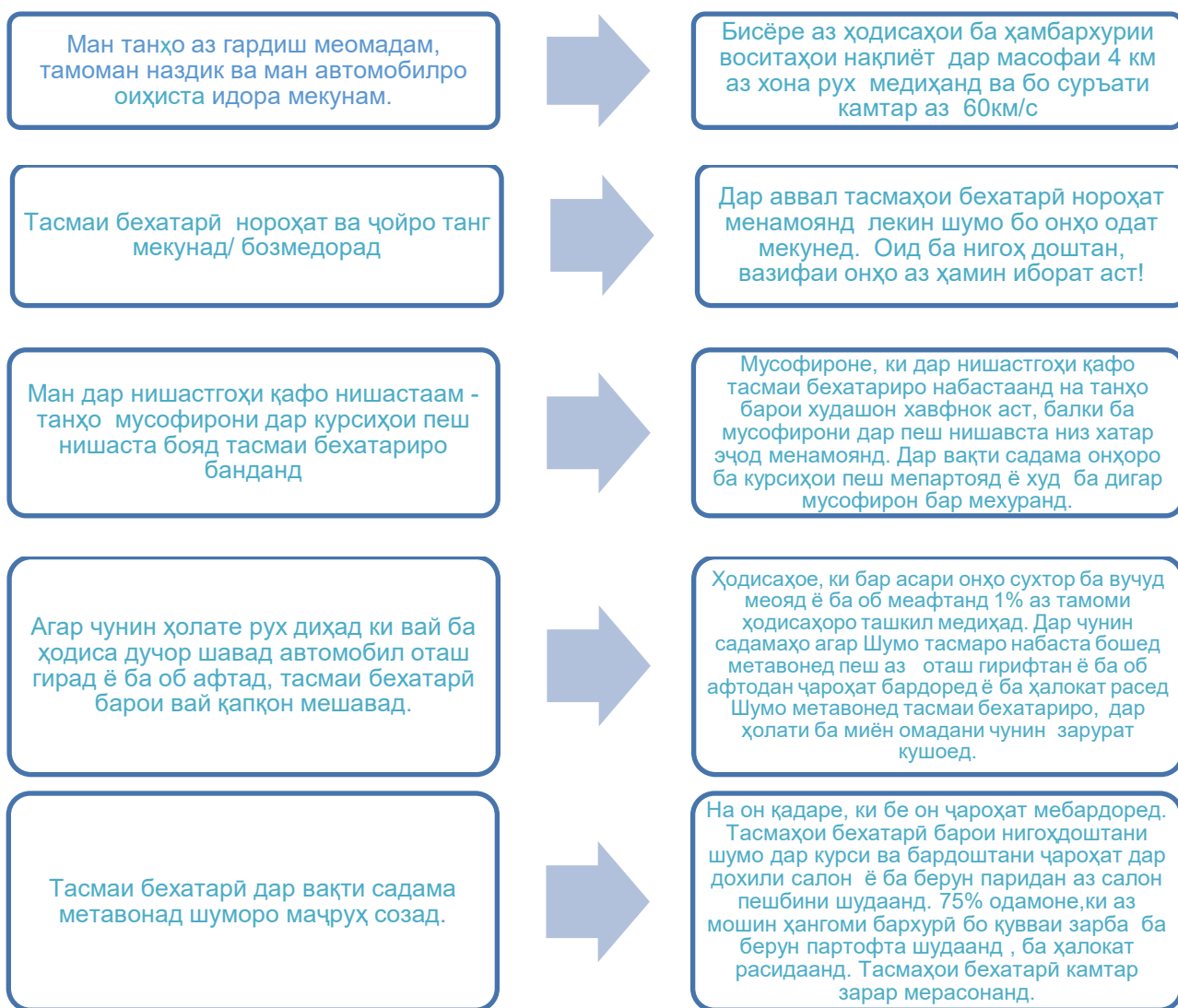
Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАВОДҲОИ ТАҚСИМОТӢ: Тасмаи бехатарӣ⁶

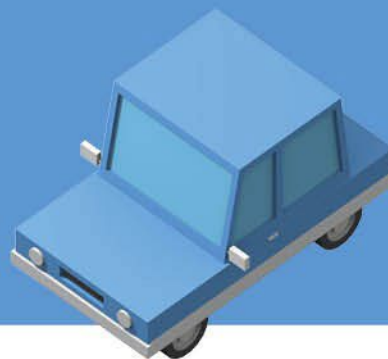
Тасмаи бехатрӣ ҳаётро муҳофизат менамояд: чунин як амали содда ба монанди бастанӣ тасмаи бехатарӣ, нисбати дигар чорабиниҳо оид ба бехатарии кат дар роҳ, ҳаёти бисёриро ҳифз намудааст. Ҳоло ҳам баҳона меҷӯед, ки тасмаи бехатариро набандед? Инҷо аз баҳонаҳои умумии ба ҳама маълум ва барои чӣ онҳо тамоман ба ҳақиқат рост намеоянд мисол меорем:

⁶ Ин маводро сараввал ВАШИ/ Ҷавонон барои бехатарии ҳаракт нашр кардааст ва мо аз онҳо, барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. www.youthforroadsafety.org

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Рафтори ронандагон

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз чониби омӯзгор гузарнида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ ва барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст. Ин машғулият имконияти ба интернет пайваस्तшуданро талаб мекунад.

Вақти звурӯӣ: Дар доираи 1 соат.

Шиорҳои калидӣ: Ҳама вақт тасмаи бехатариро банд. Ҳеҷ вақт телефони мобилиро ғангоми идора намудани воситаи нақлиёт истифода набар. Дар паси рул нӯшоқиҳои спиртиро истеъмол нақун. Суръатро баланд нақун.

Мақсад: Ба наврасон шароит муҳайё намудан лозим аст, ба масъалаҳои, ки ронандагон дар роҳ дучор меоянд шинос шаванд, омӯзанд, ин чунин ба онҳо кумак кардан лозим, ки пеш аз ронанда шудан, оид ба ин масъалаҳо муносибати хуб ва муомилаи дуруст дошта бошанд.

Наврасонро ба гурӯҳҳо тақсим кунед ва хоҳиш намоед, ки мавзӯи рафтори ронандагонро дар роҳ таҳлил кунанд. Барои иҷрои ин вазифа ба шумо интернет лозим аст. Аз ҳар як гурӯҳ хоҳиш намоед оид ба ин масъала презентатсияи ду-се дақиқагӣ тайёр кунанд. Аз рӯи мақсад шумо бояд 4-гурӯҳ ташкил кунед, то ки чор саволи навбатиро дар бар гиранд.

- Идора кардани нақлиёт дар ҳолати сархушӣ (мастӣ) (паст шудани диққат ғангоми идорақунӣ) – нӯшоқиҳои спиртӣ, маводи муҳаддир, мондашавӣ
- Тасмаи бехатарӣ
- Суръатафзой
- Идорақунии бедидқатона – ба монанди хӯрокхӯри ва гап задан бо телефон ғангоми рондани автомобил

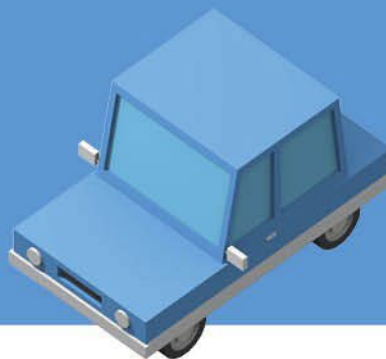
Бачаҳо, мумкин аст хоҳиши дида баромадани ҳолатҳои зеринро дошта бошанд:

- Дар мамлакат чи гуна таҳкурсии ҳуқуқии амалқунанда вучуд дорад? Бояд он пурзӯр карда шавад?
- Омори ҳодисаҳои роҳу нақлиёт
- Ширкатҳои рекламавӣ оид ба бехатарии ҳаракат дар минтақа.
- Чӣ тавр ҳуди наврасон ба вазъияти ба амал омада таъсир расонида метавонанд?
- Чӣ тавр ҷараёни таълими ронандагонро дар ин минтақа беҳ гардонидан мумкин аст?

Пас аз оне, ки бачаҳо дар гурӯҳ презентацияҳояшонро ба охир расониданд – аз ҳар як гурӯҳ хоҳиш кунед, ки онро дар назди дигар гурӯҳҳо намоиш диҳанд

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Ҳ А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Ҳ

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Ронандаи беҳавф. Мушоҳида

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз ҷониби омӯзгор гузарнида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ ва барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст.

Вақти зарурӣ: Тахминан 1 соат барои мушоҳида – вақти иловагӣ барои дарси навбатӣ.

Широкҳои калидӣ: Ҳамеша тасмаи беҳатариро гузарон. Ҳеҷ вақт ҳангоми рондани нақлиёт телефони мобилиро истифода набар.

Мақсад: Барои он ки бачаҳо худашон мустақилона аз рӯи ҳаракати воситаи нақлиёт мушоҳида карда тавонанд ва оид ба рафтори ронандаи беҳавф ва хавфнок фикр кунанд.

Барои гузаронидани ин машғулият саёҳати наврасонро дар роҳи деҳа ё шаҳрак ташкил намуда, онҳоро ба гурӯҳҳо ҷудо кунед, то ки онҳо аз рӯи ҳаракати воситаҳои нақлиёт дар давоми 20 дақиқа мушоҳида карда, нисбати беҳавф рондани автомобил фикр кунанд. Ин муҳим аст, ки наврасон широкоро оид ба идоракунии беҳавфи нақлиёт, то ронандагиро касб намудан, аз ёд кунанд.

Дар назди роҳ мавқееро интихоб намоед, ки барои наврасон беҳавф бошад, ва онҳо як муддат истода аз рӯи ҳаракати нақлиёт мушоҳида кунанд.

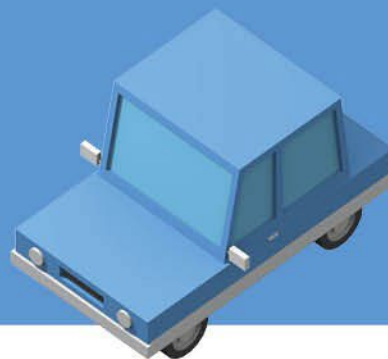
Пеш аз баромадан ба мавқеи мушоҳида ба наврасон фаҳмонед, ки ҳангоми мушоҳида аз рӯи ҳаракати воситаҳои нақлиёт ба чунин рафторҳои хавфноки ронандагон диққат диҳанд:

- Ронандагон тасмаи беҳатариро набастанд.
- Мусофирон тасмаҳои беҳатариро набастанд
- Ронандагон телефони мобилро истифода мебарданд.
- Идоракунии хавфнок, ба монанди, боздоштан дар ҷои манъбуда, дар қатори худ ҳаракат накардан ва бо суръати баланд рондан.

Мумкин аст гурӯҳҳо бештар ба як ё ду қоидавиронкунии дағал аҳамият диҳанд ва мушоҳидаашонро дар варақаи махсус қайд намоянд.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Ронандаи беҳавф, Мушоҳида(Идома)

Пас аз мушоҳида

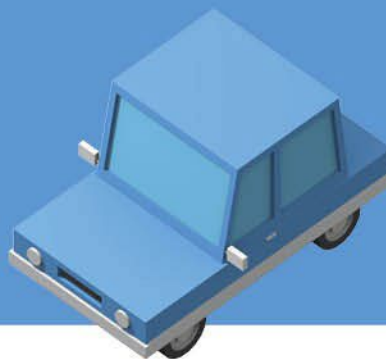
Пас аз оне, ки гурӯҳҳо мушоҳидакуниро ба итмом мерасонанд онҳоро якҷоя ҷамъ кунед то ки натиҷаи мушоҳидаашонро фаҳмонанд. Онҳо бояд маводҳои ҷамъовардаашонро таҳлил кунанд - барои мисол, чанд фоизи ронандагон тасмаи хатариро баста буданд/ набаста буданд?. Хоҳиш кунед, ки онҳо хулосаҳои худро дар шакли ҷадвал ё диаграмма пешниҳод намоянд.

Лоиҳаи навбатӣ

Шумо метавонед ин дарсҳоро идома диҳед, аз наврасон хоҳиш намоед, ки маъракаи рекламавӣ ташкил намоянд, ки мақсади он водор намудани ронандагон ба истифодаи тасмаи беҳатарӣ ва истифода набурдани телефони мобилӣ ҳангоми идора намудани воситаи нақлиёт мебошад.

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

МАШҒУЛИЯТ: Бо қасами ваъдагӣ варақа фикр кунед⁷

Қайдҳои омӯзгор: Ин машғулият аз ҷониби омӯзгор гузарнида мешавад. Ин қайдҳо барои роҳбарони гурӯҳ ва барои тақсим намудан ба наврасон пешбинӣ нашудааст..

Вақти зарӯри: 45 дақиқа.

Шиори калидӣ: Бигзор наврасон ҳал кунанд.

Мақсад: Ба наврасон шароит додан лозим аст, ки оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ шиорҳои калидӣ эҷод кунанд ва дарк кунанд, ки рафтори шахсии онҳо ба бехатариашон дар роҳ қўмак мерасонад.

Ин машғулияти гурӯҳӣ барои он тартиб дода шудааст, ки бачаҳо коллективона оид ба «Қасами вадагӣ» варақа ё овеза тартиб диҳанд. Ақидаи ин супориш аз он иборат аст, ки ҳамаи бачаҳо дар гурӯҳ муҳокима кунанд ва оид ба тарафдории Қоидаҳои ҳаракат дар роҳ бо қасами ваъдагӣ варақа тартиб диҳанд ва ҳамаашон дар зери он имзо гузоранд

Бигзор бачаҳо дар гурӯҳ рӯйхати қоидаҳо ё қасами ваъдагии худашонро тартиб диҳанд. Кор оиди тайёр намудани ин қоидаҳо бо муҳокимаи фаълоне дар гурӯҳ амалӣ гардонидан шавад. Ба онҳо пешниҳод кунед, ки рӯйхати қасами ваъдагии худро байни 5 ва 8 пешниҳодот маҳдуд намоянд, ин кор вазифаи онҳоро мушқилтар мегардонад, чун ки онҳо, бояд масъалаҳоеро ба назар гиранд, ки бештар муҳим бошанд?

Пас аз ба қарори, кадом қасамҳои ваъдагиро медиҳанд, омадани наврасон, бояд варақаҳои шахсӣ бо имзояшон ё овезаи калони гурӯҳӣ тартиб дода ҳамаашон имзо гузоранд.

Дар зер намунаи варақа бо қасамҳои ваъдагӣ оварда шудааст.

Варақаи Қасамҳо оид ба
Бехатарии ҳаракат дар роҳ

6

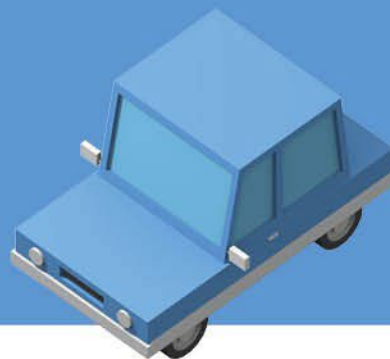
Қасам

- Боз ист, назар кун ва гӯш кун
- Тасмаи бехатариро гузарон
- Дар шафати роҳ оворагардӣ на кун
- Ҳеч вақт ҳангоми гузаштан аз роҳ, аз телефони мобилӣ истифода набар.
- Ронандаро парешон на кун
- Шабонгоҳ дурахшон бош

⁷ Ин маводро сараввал ВАШИ/ Ҷавонон барои бехатарии ҳаракат нашр кардааст ва мо аз онҳо барои иҷозати аз нав нашр кардан миннатдорем. www.youthforroadsafety.org

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Волиди муҳтарам!

Дар доираи лоиҳа оид ба кам кардани шумораи ҷабрдидагон аз ҳодисаҳои роҳу нақлиёт, фарзанди Шумо фанни бехатарии ҳаракт дар роҳро омӯхт.

Наврасон дар чорабиниҳои гуногун, ба монанди бозиҳо, супоришҳои эҷодӣ, нақл кардан аз номи қиссагӯӣ ва дарсҳои амалӣ иштирок карданд.

Вазифаи ин машғулиятҳо ба кӯдакону наврасон омӯхтани тарзи рафтори бехатар дар роҳ иборат буда, диққати асосӣ ба шиорҳои зерин равона карда шуда буд.

Комилан бодикқат бош ва ба хатарҳо аҳамият деҳ.

Дар назди роҳ таваккал нақун.

Бехатарии Ҳаракат дар роҳ барои ҳама.

Аз фишороварӣ аз ҷониби ҳамсолонат канора ҷӯй.

Ҳама вақт тасмаи бехатариро гузарон.

Бо мурури замон наврасон ба воя мерасанд, онҳо нисбат ба хурдсолон бештар мустақилиятро пеша мекунанд. Илова бар ин наврасон тамоил ба санҷиши имкониятҳои худро вобаста ба хавфнокии зиёд, аз будаи зиёд баҳо додани қобилиятшон, ин чунин кӯшиши паст назадани худ дар назди ҳамсолон, ки аз тарафи онҳо фишороварӣ шудаан, фаромӯш кардан аз таҷрибаи бехатарии ҳаракат дар роҳро доранд. Ин гурӯҳи калонсолон дар роҳ, бештар ба садама гирифтормешаванд.

Лоиҳаи мазкур бештар ҷавонро меомӯзонад, ки дар роҳ рафтори хуб кунанд, қобилиятшонро баланд бардорад. Хатари роҳро пешбини ва дарк кунанд, ба фишороварии рафиқонашон муқобилият карда тавонанд.

Ҳамчун волиди оянда, шумо барои фарзандатон мисол шуда метавонед. Бинобар ин дар ҳар вақти кулай (мувофиқ) бо рафтори хуби худ дар роҳ ба шиорҳои зерин оид ба бехатарии ҳаракат дар роҳ диққат диҳед. Наврасон ба рафтори дурусти волидон дар роҳ ва дар автомобил пайравӣ карда, таҷрибаи хуби рафтори бехатарро аз худ менамояд ва дар давоми умри худ истифода мебарад.

Ташаккури зиёд барои дастгириятон, ҳамеша дар амон бошед!

Ташкилоти ҷамъиятии ҷумҳуриявии «Насли ҷавони Тоҷикистон» (ТҶ «НҶТ»)

Л И Ф О Ф А И
 Т А Ъ Л И М Й
 Д А Р
 Б О Р А И
 Б Е Х А Т А Р И И
 Х А Р А К А Т
 Д А Р
 Р О Х

12-14

Сипоснома:

Алянси шарқӣ барои нақлиёти беҳавф ва устувор (EASST) Ташкилотҳои зеринро барои кӯмаку дастгирӣ дар тайёр намудани маводҳои дарсӣ миннатдорӣ баён менамояд.

Brake, The Road Safety Charity
www.brake.org.uk and www.roadsafetyweek.org

European Bank
 for Reconstruction and Development

Бонки Европоии таҷдид ва рушд
www.ebrd.com

FOUNDATION

FIA Foundation
www.fiafoundation.org

Вазорати нақлиёти Британияи Кабир ва Think! Campaign
think.direct.gov.uk

Youth for Road Safety
www.youthforroadsafety.org

